

**EUROPOS KOMISIJA
PRIEŠ RASIZMĄ IR NETOLERANCIJĄ**

**ECRI BENDRŲ VEIKLOS KRYPTIŲ
REKOMENDACIJA NR. 4**

**NACIONALINIAI TYRIMAI APIE
POTENCIALIŲ AUKŲ DISKRIMINACIJOS
IR RASIZMO SUVOKIMĄ IR PATIRTĮ**

PRIIMTA 1998 M. KOVO 6 D.

Strasbūras, 1998

COUNCIL OF EUROPE **CONSEIL DE L'EUROPE**

Secretariat of ECRI
Directorate General of Human Rights and Legal Affairs
Council of Europe
F - 67075 STRASBOURG Cedex
Tel.: +33 (0) 3 88 41 29 64
Fax: +33 (0) 3 88 41 39 87
E-mail: combat.racism@coe.int

Apsilankykite mūsų svetainėje: www.coe.int/ecri

Europos komisija prieš rasizmą ir netoleranciją:

primindama Deklaraciją, kurią priėmė valstybių, Europos Tarybos narių, valstybių ir vyriausybių vadovai 1993 m. spalio 8 - 9 d. Vienoje vykusiame viršūnių susitikime;

primindama, kad Kovos prieš rasizmą, ksenofobiją, antisemitizmą ir netoleranciją veiksmų planas, kuris buvo parengtas kaip šios Deklaracijos dalis, ragino Ministrų Komitetą įkurti Europos komisiją prieš rasizmą ir netoleranciją, kurios viena iš užduočių, *inter alia*, buvo bendras veiklos kryptis apibrėžiančių rekomendacijų valstybėms narėms rengimas;

primindama, be to, Veiksmų plano, kurį 1997 m. spalio 10 - 11 d. Strasbūre antrajame aukščiausio lygio susitikime priėmė valstybių, Europos Tarybos narių, valstybių ir vyriausybių vadovai, Baigiamąją deklaraciją;

pabrėždama, kad ši Baigiamoji deklaracija patvirtina, jog valstybių, Europos Tarybos narių, tikslas yra kurti laisvesnę, labiau tolerantišką ir teisingesnę Europos visuomenę ir kad ji reikalauja stiprinti kovą prieš rasizmą, ksenofobiją, antisemitizmą ir netoleranciją;

primindama, kad savo bendrų veiklos krypties rekomendacijoje Nr.1 ECRI paragino valstybes vadovaujantis Europos įstatymais, nuostatomis ir rekomendacijomis dėl duomenų apsaugos ir asmeninio gyvenimo apsaugos, tada ir ten, kur tai reikalinga,

rekomenduoja valstybių narių vyriausybėms imtis žingsnių, kad semiantis įkvėpimo iš šios rekomendacijos priede pateiktų gairių būtų atlikti nacionaliniai tyrimai apie potencialių aukų rasizmo ir diskriminavimo patirtį bei suvokimą.

rinkti duomenis, kurie galėtų padėti nustatyti ir įvertinti situaciją ir patirtį grupių, kurios yra ypač neapsaugotos nuo rasizmo, ksenofobijos, antisemitizmo ir netolerancijos;

pabrėždama, kad statistiniai duomenys apie rasistinius ir diskriminacinius veiksmus ir mažumos grupių padėtį visose gyvenimo srityse yra gyvybiškai svarbi nustatant problemas ir formuluojant politiką;

manydama dėl to, kad be plačiosios visuomenės nuomonių tyrimo naują ir vertingą informacijos šaltinį sudaro tiksliniai tyrimai, nustatantys potencialių aukų patyrimą ir suvokimą apie rasizmą ir diskriminaciją, su kuriais jie susiduria;

manydama, kad tokių tyrimų rezultatai įvairiais būdais gali būti naudojami problemoms nušviesti ir situacijai gerinti;

manydama, be to, kad potencialių aukų patirties ir padarinių suvokimo pripažinimas yra svarbus tiek visuomenei, tiek pažeidžiamos grupės nariams;

sveikindama tai, kad tokie tyrimai jau buvo organizuoti daugelyje valstybių narių;

pažymėdama, kad tokių tyrimų organizavimas Europoje galėtų pateiktį detalesnę padėties ryšium su rasizmu ir diskriminacija vaizdą tiek valstybių, tiek visos Europos mastu:

ECRI bendrų veiklos krypčių rekomendacijos Nr.4 priedas

Tyrimų apie potencialių aukų rasizmo ir diskriminavimo patirtį bei suvokimą organizavimo gairės

I. Bendrieji tyrimų tikslai

1. Šioje rekomendacijoje apibūdinto tipo tyrimų tikslas yra gauti rasizmo ir netolerancijos problemų, pateiktų realių ir potencialių aukų požiūriu, vaizdą. Šis naujas požiūris apima tyrimų organizavimą įvairiose grupėse, kurias ypač žeidžia rasizmo, antisemitizmo, ksenofobijos ir netolerancijos veiksmi. Pateikiamų klausimų tikslas yra gauti informaciją apie jų patyrimą, susijusį su rasizmu ir diskriminacija, ir tai, kaip jie suvokia įvairius visuomenės, kurioje jie gyvena, aspektus. Tuo būdu surinkti duomenys atspindi pažeidžiamų grupių suvokimą ir patyrimą. Tokie duomenys gali papildyti ir praturtinti kiekybinius duomenis apie rasistinius incidentus ir diskriminacijos mastą įvairiose srityse, duomenis apie gyventojų daugumos nuomonę apie mažumų grupes ir jos požiūrį į mažumas ir rasizmo ir netolerancijos problemas.

II. Praktinis tyrimų organizavimas

2. Tokių tyrimų parengimas ir įgyvendinimas turėtų būti patikėtas mokslininkams arba institucijoms, turinčioms darbo rasizmo ir netolerancijos srityje patirtį, praktinį darbą vietose turėtų atlikti specialiai paskirti darbuotojai.
3. Mažumų grupių kaip tyrimo „kategorijų“ pasirinkimas priklauso nuo vidaus aplinkybių ir gali apimti, pavyzdžiui, imigrantų grupes, tautines mažumas ir/arba kitas pažeidžiamas grupes.
4. Faktoriai, į kuriuos būtų galima atsižvelgti renkantis grupes, kurias galima įtraukti kaip „kategorijas“, galėtų būti tyrimo apimamų gyventojų skaičius, jau turima informacija apie diskriminacijos, su kuria susiduria kiekviena grupė, mastą (pavyzdžiui, užimtumo statistika, informacija apie dėl diskriminacijos pateiktus skundus).
5. Galėtų būti naudinga įtraukti „kontrolines“ arba „kontrasto“ grupes, kurios sudarytų pagrindą palyginimui: pavyzdžiui, į tyrimą galėtų būti įtraukta mažumų grupė, kuri, kaip manoma, nesusiduria su didesnėmis diskriminacijos ir rasizmo problemomis.
6. Gera gyventojų statistika, įskaitant informaciją apie tokius kintamuosius, kaip gimimo vieta, etninė kilmė, tikėjimas, gimtoji kalba, pilietybė ir kt., lengvina tokių tyrimų organizavimą. Jeigu šio pobūdžio surašymo duomenų nėra, reikia rasti kitus atitinkamų respondentų nustatymo ir susisiekiimo su jais būdus.
7. Reikėtų turėti omenyje, kad kai kurias grupes, kurioms iškyla ypatinga rasizmo ir diskriminacijos rizika, pavyzdžiui, nelegalius migrantus, atliekant tokius tyrimus gali būti labai sunku pasiekti.

III. Tyrimų planas

8. Be klausimų, susijusių su socialiniu ir ekonominiu fonu bei kitomis faktinėmis detalėmis, tyrimo klausimus galima suskirstyti į tokias plačias kategorijas:

- su konkrečia situacija susiję klausimai, kaip antai, kontaktai su įvairiomis valdžios institucijomis (pavyzdžiui, policija, sveikatos priežiūra, socialinis aprūpinimas, švietimo institucijos), o taip pat su kitomis įstaigomis (pavyzdžiui, bankai, aprūpinimo būstu agentūros) ir institucijomis (pavyzdžiui, darbdaviai, restoranai, pasilinksminimų vietos, parduotuvės): gali būti užduodami klausimai apie tai, kiek kartų per tam tikrą laikotarpį (paskutiniuosius metus ar pastaruosius 5 metus) respondentai tapo neteisingo elgesio aukomis dėl to, kad priklausė mažumų grupei ir kokio pobūdžio neteisingą elgesį jie patyrė;
- klausimai, susiję su galimybių lygiomis teisėmis dalyvauti visuomenės gyvenime suvokimu, konkrečių priemonių, taikomų mažumų grupių situacijai gerinti, žinojimu ir tokių galimybių įgyvendinimo mastu (galima išskirti tokias sritis, kaip antai sėkmingo mokymosi ir profesinio rengimo galimybės, įsidarbinimo galimybės);
- klausimai, susiję su suvokimais ir požiūriais: priklausomai nuo aplinkybių galima išskirti tokias temas: pasitikėjimo institucijomis mastas, požiūris į imigraciją arba politiką mažumų atžvilgiu, valstybės kaip rasistinės ar ksenofobinės šalies vertinimas, su religija susijusios problemos, požiūriai į kitas grupes, kontaktų su gyventojų dauguma užmezgimo sunkumai, susitapatinimas su priimančia šalimi arba kilmės šalimi, planai likti arba sugrįžti, kur respondentas jaučiasi „namie“ ir kt. Tokių temų įtraukimas sudaro galimybę atskleisti ryšius tarp patirtos diskriminacijos masto ir įvairių požiūrių ir suvokimų.

9. Būtina pažymėti, kad tokie klausimai visų pirma duoda duomenis apie subjektyvią diskriminacijos patirtį. Kita vertus bet kuriuo atveju yra ypatingai sudėtinga objektyviai „in vivo“ išnagrinėti diskriminacijos faktus, nes jie vyksta skirtinguose visuomenės sluoksniuose. Ataskaitos apie subjektyvią diskriminacijos patirtį yra svarbus rodiklis, ypač kai ją galima įvertinti remiantis kitomis informacijos rūšimis, kaip antai: nedarbo statistika, policijos bylos, pateikti skundai ir kt.

IV. Tolesni tyrimai

10. Po kurio laiko galima prarasti tolesnius tyrimus, kad išsiaiškinti per tam tikrą laiką pakitusius diskriminacijos ir rasizmo modelius arba įtraukti skirtingas grupes.

11. Tyrimų rezultatus galima panaudoti įvairiais būdais, pavyzdžiui., nušviesti sritis, kuriose būtina imtis priemonių; politikos, kuri atsižvelgtų į nurodytų grupių patirtį ir rūpesčius, vertinimas ir kūrimas; plėsti visuomenės žinias ir supratimą apie diskriminacijos problemas taip, kaip jas mato aukos; plėsti tam tikrose srityse dirbančių žmonių žinias apie tai, kaip mažumų grupės suvokia jų institucijas ir veiklą (pavyzdžiui, policija, darbdaviai, paslaugų teikėjai ir kt.).

